

Nr 77.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1941 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om en elektrisk kabel till Gotland.

(4:e avd.)

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 131, har herr *Th. Gardell* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande möjligheten av att förse Gotland med elektrisk kraft från fastlandet.

I ett över motionen avgivet, den 11 mars 1941 dagtecknat yttrande har *vattenfallsstyrelsen*, under erinran om vissa tidigare nedlagda sjökablar, däribland den 5.5 kilometer långa kabeln under Öresund mellan Hälsingborg och Hälsingör, anfört bland annat följande:

Kabeln från fastlandet till Gotland blir 85 à 105 kilometer, beroende på vilken sträckning, som väljes, och är sålunda i det närmaste 20 gånger så lång som den längsta av de förut omnämnda kablarna. Det torde icke heller i utlandet finnas någon högspänningssjökabel av tillnärmelsevis den längd, som Gotlandskabeln skulle få. Denna skulle därför komma att inleda en ny epok ifråga om havskablar för högspänning. Det är vidare åtskilligt svårare att förlägga en kabel till Gotland än någon av de förut nämnda kablarna på grund av det stora djupet i Östersjön. Detta torde omöjliggöra eller i varje fall försvåra kontroll av att kabeln lagts på lämpligt sätt på botten, varigenom riskerna för skador och åverkan ökas i hög grad.

Kostnaden för en dylik kabel blir därjämte betydande. Enligt en preliminär offert skulle vid nuvarande prisnivå en dylik kabel av 85 kilometers längd kosta cirka 6 miljoner kronor, och om man vid den otillräckliga kännedom, som finnes rörande driftsäkerheten för sådana kablar, beräknar ränta, avskrivning och underhåll till 10 procent av denna summa, alltså 600,000 kronor, så blir enbart den fasta årskostnaden för kabeln åtskilligt större än kostnaden under fredstid varit för hela den kolmängd, som årligen användes för kraftproduktionen på Gotland.

Mot detta kan möjligen erinras, att kolkostnaden för närvarande är närmare 3 gånger större, och att kabeln med detta överpris på kolet borde kunna avskrivas på 5 à 10 år. Dels är det emellertid ovisst, hur länge man skall räkna med de nuvarande höga kolprisen, dels är kraftbehovet nu avsevärt lägre än före kriget; av kraftproduktionen går nämligen normalt cirka 80 procent till cementindustrien, och dennas kraftuttagning har från 1939 till 1940 minskat till ungefär hälften. Vidare är såsom förut sagts, en *trefas*-kabel från fastlandet till Gotland en riskfylld anläggning. Vattenfallsstyrelsen kan icke tillstyrka dess utförande.

Styrelsen har redan under föregående år diskuterat denna fråga med Aktiebolaget Gotlands Kraftverk, som handhar den huvudsakliga kraftproduktionen

och distributionen på Gotland. Det har därvid framkommit att om en kabel skulle läggas från fastlandet till Gotland, så vore det ur såväl teknisk som ekonomisk synpunkt sannolikt fördelaktigast att kabeln utfördes för *högspänd likström*.

Under nu rådande förhållanden är det naturligtvis svårare än under fredstid att insamla de senaste erfarenheterna från utlandet. Med den anhopning av arbete, som föreligger, är det också svårt att hinna genomarbeta nya lösningar. Vattenfallsstyrelsen vågar därför icke ställa i utsikt, att man nu skall kunna åstadkomma den billigare lösning för kraftöverföring från fastlandet till Gotland, som antagligen så småningom bör kunna ernås. Det synes sålunda vara mindre motiverat att nu uppdraga åt vare sig vattenfallsstyrelsen eller kommerskollegium att verkställa utredning om saken. Vattenfallsstyrelsen kommer emellertid att ha sin uppmärksamhet riktad på frågan och skall återkomma till densamma, ifall något användbart förslag framkommer.

Från gotlänningarnas sida kommer naturligtvis att resas det anspråket, att kraften skall tillhandahållas på Gotland till pris, som icke i väsentlig grad överstiger det kraftpris, som tillämpas på fastlandet. I sådant fall måste emellertid överföringsanläggningen från fastlandet till Gotland utföras med statsmedel utan anspråk på ränta. Man torde få vara nöjd, om underhåll och drift av denna överföring kan täckas ur kraftinkomsterna.

En kabel till Gotland bör på fastlandet anslutas till någon punkt mellan Nynäshamn och Västervik. Eftersom staten äger kraftledningsnäten, som leda fram till denna kuststräcka, torde man få förutsätta, att staten även kommer att tillhandahålla kraften till Gotland.

Utskottet.

Stora statliga insatser ha som bekant på senaste tiden gjorts för landsbygdens elektrifiering. De motiv, som härvidlag varit de för statsmakterna vägledande, måste med en alldeles särskild styrka göra sig gällande ifråga om en landsdel med Gotlands från det övriga riket avskilda läge. Enligt vad i motionen vitsordas har också under de senaste åren ett intensivt arbete nedlagts för att utbreda den elektriska kraften på ön och särskilt för att minska den efterblivenhet, som Gotland intagit i fråga om elektrifieringen på landsbygden.

I motionen uttalas nu farhågor för att resultaten av detta arbete kunna äventyras, om strömproduktionen på grund av brist på koks och stenkol måste beskäras. I anslutning härtill framför motionären tanken på strömtillgångens säkerställande medelst en kabelanläggning från fastlandet.

Dessa önskemål måste utskottet i och för sig finna i hög grad förståeliga och behjärtansvärda. Utredningar, som redan verkställts, utvisa emellertid, att en kabelanläggning av den omfattning, varom här är fråga, är ett tekniskt sett visserligen ej ogenomförbart men ändock rätt oprövat och vanskligt företag, som dessutom ur ekonomisk synpunkt ställer sig ofördelaktigt. Mot fördelen av en av de knappa bränsletillgångarna oberoende strömtillförsel — en fördel som i ett avspärrningsläge sådant som det nuvarande ej minst ur försvarsberedskapens synpunkt gör sig starkt gällande — måste dock ställas riskerna för kabelavbrott liksom ock de just nu likaledes starkt framträdande olägenheterna av att för detta speciella ändamål disponera stora mängder kabelmaterial, varpå knapphet råder.

Även om utskottet på nu angivna grunder nödgas avstyrka motionens be-

gäran om en skyndsam utredning av kabelfrågan, lärer dock Gotlands försörjning med elektrisk kraft vara ett beredskapsspörsmål av den betydelse, att detsamma det oaktat ägnas tillbörlig uppmärksamhet. Beträffande själva det ifrågasatta kabelföretaget får det väl förutsättas, att detta spörsmål framdeles ånyo överväges i den mån och så snart gynnsammare tekniska och ekonomiska förutsättningar kunna antagas föreligga. Härvid lärer också bli tillfälle närmare ompröva, i vilken form statens medverkan kan vara befogad för planens förverkligande. Utskottets här uttalade uppfattning vinner stöd av vad vattenfallsstyrelsen i ärendet anfört.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen II: 131 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 1 april 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Torsten Ström, Lindström, Heidöng, Sven Larsson, Carlström, Karl Andersson, Bäckström, Boman, friherre De Geer* och *Nisser*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Danielsson, Ward, Lindberg* i Umeå, *Isacsson, Persson* i Tidaholm, *Staxöng, Hansson* i Rubbestad och *Eriksson* i Frägsta.
